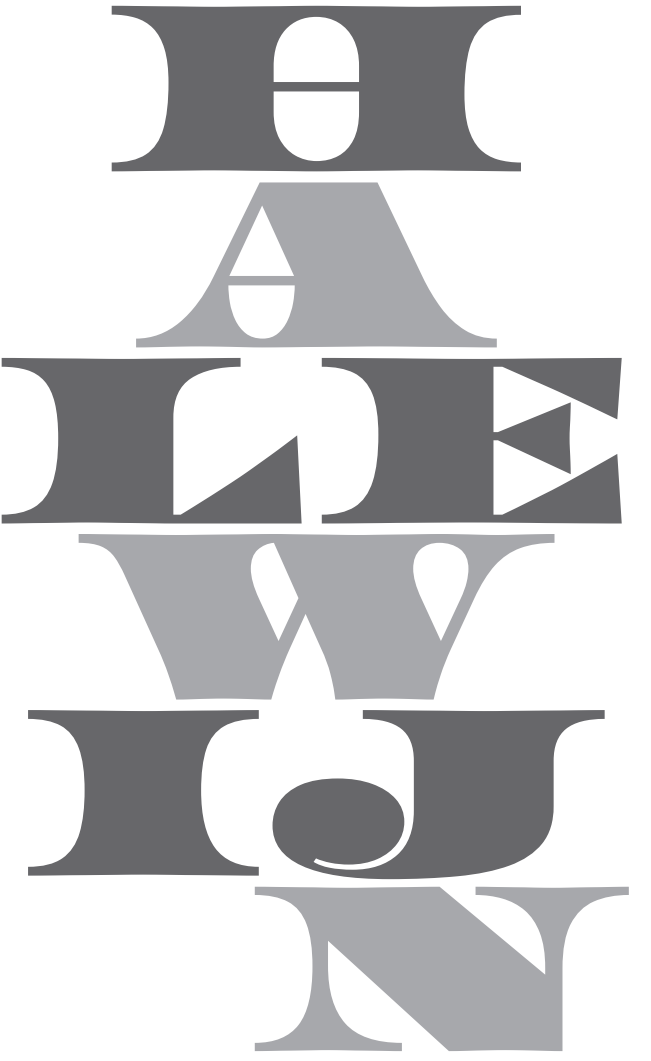
ELSE BOER

2026 Prometheus Amsterdam

Elena

Fasna, 1109

Er zijn zo veel manieren waarop dit verhaal wordt verteld. Soms hoor ik ze van Gilis, die me zegt wat er in het klooster door rondtrekkende reizigers wordt verkondigd.

'Ze noemen hem Halewijn,' zegt hij.

Het is alsof ik de melodie herken, maar dat ze in een andere toonsoort wordt gezongen.

'Ze vertellen dat hij een begenadigd zanger was, dat zijn tong betoverd was.'

Wanneer Gilis dat zegt, is het alsof ik hem weer hoor, de man die ze nu Halewijn noemen. Zijn stem – helder maar diep. De stem van een aartsengel, die niet alleen betoverde maar ook ontzag opriep. Die mijn handen deed trillen. Ik had nooit eerder iemand ontmoet die me op die manier angst inboezemde, een angst die ook verwachting in zich droeg. Zijn aandacht was benauwend en opwindend. Ik merkte het aan de meisjes die tijdens de mis steelse blikken op hem wierpen. Als hij zijn blik op je richtte, stond er iets te gebeuren. Zij die dapperder waren dan ik keken terug, als reeën in het veld, neusgaten gesperd en klaar om weg te schieten, maar nieuwsgierig. Ik ben nooit dapper geweest.

In de manier waarop het verhaal nu verteld wordt, is hij niet van deze wereld. Meer dan een mens.

Wie ben ik om te zeggen of dat waar is?

Ik ben slechts de laatste die zijn lied heeft gehoord. En ik hoor zijn gezang nog steeds. Zijn stem komt tot me wanneer ik het het minst verwacht. Wanneer ik garen spin en een lied zoek om de maat te houden. Als ik op een open plek in het bos ben om wede te plukken, en me omdraai omdat ik zeker weet dat ik hem hoor.

Soms zingt hij in mijn slaap. Hij zingt mijn naam, over en over: 'Elena, Elena,' als een smeekbede of een bezwering. Ik word wakker met mijn hemd aan mijn onderrug geplakt van het zweet en sper mijn ogen wijd open om er zeker van te zijn dat hij er niet is.

Hij kan er niet zijn, stel ik mezelf gerust. Hij is dood. Ik heb het gezien: het bloed op zijn mantel, zijn asgrauwe hoofd.

En toch blijft hij mijn dromen bezoeken, en ben ik er in de nacht niet meer zeker van dat hij deze wereld heeft verlaten.

1

Elena

Fasna, 1107

De eerste keer dat ik wakker schrok van de dood, hoorde ik geen stem, maar paarden. Ik hoorde ze ruim voordat ze bij ons hek waren: het gestamp op de weg, het gerinkel van hun tuig en, tot slot, het gehinnik toen ze bij ons huis abrupt halt hielden. Mijn vader kwam vaker in de avond, maar nooit met zo veel haast. Dat kon alleen betekenen dat er nieuws was. En het enige nieuws dat ik kon bedenken, nu de dagen koud werden en de nachten lang, was dat mijn halfbroer geboren was.

'Gilis,' zei ik tegen mijn broertje, en ik schudde aan zijn schouder. 'Wakker worden.'

Hij kwam slaperig overeind. Ik was ongeduldig en klom over hem heen het bed uit, waardoor Rover zich uitstrekte en naast me op de grond sprong. Ik zag de contouren van mijn moeder bij de deur. Alleen de kippen, hoog op de balken, waren nog in slaap.

'Moeten we naar buiten?' vroeg ik, terwijl ik Gilis zijn mantel aangaf.

'Er is een volle maan vannacht,' zei mijn moeder. Ze aarzelde. Ze hield er niet van ons weg te sturen, maar als mijn vader 's nachts kwam, was hij er niet om ons te zien.

'Het is al goed,' zei ik. 'We nemen Rover mee. En dat heer Henric nu komt betekent vast goed nieuws, toch?'

Mijn moeder streek mijn haar uit mijn gezicht, maar antwoordde niet.

Vrouwe Catharina had de afgelopen weken alleen nog maar op bed gelegen. Wanneer ik in het kasteel was om te spinnen, zag ik Aleida met kannen water en schone doeken haar vertrekken in gaan.

‘Heilige maagd, geef onze vrouwe de kracht en bewaar het kindeke,’ hoorde ik haar mompelen. Haar oude gezicht, dat voornamelijk bestond uit fijne lijntjes, liet een diepe groef in haar voorhoofd zien en haar lippen bewogen onophoudelijk. Nu eens niet omdat ze de kokkin berispte, maar omdat ze in een voortdurend gebed verkeerde.

Aleida’s zorgen sloegen over op de rest van de vrouwen in het kasteel. Vrouwe Catharina was niet jong. Ze had al eerder drie kinderen verloren. Er ging gefluister rond: er was misschien een kwade geest, die een ziekte bracht waar zelfs Aleida geen grip op had. En dus bad ik ook: voor het kind, voor de vrouwe en voor mijn vader die een erfgenaam nodig had.

Hij was dan mijn vader, ‘heer Henric’ paste hem beter. Hij was de man die het kasteel en de landerijen beheerde, de oorlogen uitvocht. Soms vroeg hij me of ik goed naar mijn moeder luisterde en of ik nog nieuwe liederen had geleerd. Hij was niet onvriendelijk. Toch was ik een beetje bang voor hem. Misschien omdat ik hem zo slecht kende en mijn ogen desondanks hetzelfde waren als de zijne.

Ik haalde de grendel van de deur. De maan scheen inderdaad helder en belichtte de groentetuin, het hek en de twee paarden die daar nu achter stonden. Ik kon het gezicht van de heer ontwaren toen hij de teugels aan zijn page gaf. Zijn gelaat was verwrongen, precies zoals ik me hem wel eens op het slagveld had voorgesteld.

‘Kom.’ Ik trok Gilis mee de tuin in. Rover volgde ons. Hij was niet dapper en bleef dicht bij Gilis terwijl hij laag gromde naar de donkere figuren die zich bij het hek verzameld hadden. Heer Henric merkte het niet. Hij liep langs ons heen alsof we er niet waren. Onder zijn laarzen kraakten de bladeren, die in de nacht bedekt waren met een laagje rijp. Hij liep recht op mijn moeder af, die met haar omslagdoek in de deuropening stond, legde zijn hoofd in haar nek en begon als een gewond dier te huilen.

Ik pakte Gilis’ hand. ‘Naar de beek,’ fluisterde ik.

Ik had nooit eerder een volwassen man horen huilen. Ik voelde me bezwaard hem zo te zien, schokkend tegen mijn moeders schouder. En ik schaamde me, al wist ik niet zeker waarvoor. Misschien omdat ik het eigenlijk niet had mogen zien. Dat had ik vaker, wanneer ik naar mijn ouders keek: ik zag een geheim dat ik moest bewaren.

Gilis en ik liepen tussen de kale groentebedden door. Ik hielp hem boomwortels te ontwijken terwijl we afdaalden naar de oever van de beek. Gilis pakte een tak en gooide die in het water. Rover maakte geen aanstalten om erachteraan te gaan. Ik ging zitten op een platte steen aan de rand van de stroom. Het zachte ruisen van het water overstemde wat er binnen gebeurde. Gilis kwam naast me zitten en trok zijn knieën op.

'Waarom moest heer Henric huilen?' vroeg hij. 'Zijn vrouwe Catharina en de baby gestorven?'

Ik knikte. Dat moest wel.

'Als ze gestorven zijn, moeten we bidden,' zei Gilis ernstig. Hij vouwde zijn handen en ging op zijn knieën zitten. 'Ik ken alleen het goede gebed niet.'

'Ik denk niet dat dat erg is,' antwoordde ik.

In moeiteloos Latijn bad hij: '*Ora pro nobis peccatoribus, nunc et in hora mortis nostrae*.'

Ik glimlachte, ondanks de ernst van het moment. Gilis had nog niet zo lang onderwijs van pater Johannes, maar hij leerde snel en gemakkelijk. Hij was klein en tenger, waardoor hij jonger leek dan hij was. Alleen zijn serieuze blik paste niet bij zijn jonge uiterlijk. Moeder en ik noemden hem liefkozend onze mysticus, vanwege zijn peinzende vragen en zijn gebrek aan aandacht voor de nuttige zaken van het leven. Zaaien, oogsten, de dieren verzorgen – Gilis deed alles dromerig, met één oog op een wereld die zich buiten ons gezichtsveld bevond.

Terwijl hij zijn gebed opzei, hield ik mijn ogen op het water, waarin het maanlicht glinsterde. Ik bad niet. Ik dacht aan het gezicht van mijn vader en probeerde mijn angst te onderdrukken.

Toen mijn moeder ons na een uur kwam halen, was Gilis

tegen mijn schouder aan in slaap gevallen. Ik zag aan haar ogen dat ze gehuild had.

'Wat is er gebeurd?'

'Vrouwe Catharina en het kind zijn beiden bij de bevalling overleden,' zei mijn moeder. 'Zij was te zwak, het kind was te klein.'

'Was het...'

'Het was een zoon. Hij heeft nog even geleefd.'

De volgende dag werd er in de grote hal door de bedienden alleen gedempt gepraat over praktische zaken. Het was er stil, maar druk. Landheren uit verschillende streken waren gekomen om het afscheid bij te wonen. De ridders die trouw hadden gezworen aan mijn vader zaten door de zaal verspreid. Ik hoorde niet waarover ze spraken. Hun toon was zacht maar urgent.

In de spinzaal pakte ik de wol en mijn spintol en begon de draad te spinnen uit de gekamde wol die voor me klaarlag. De taak kalmeerde me: sommige zaken waren nog niet veranderd. Net als mijn moeder kon ik mijn handen moeilijk stilhouden.

Mijn moeders handen gingen nu niet naar haar weefgetouw. Bij haar stoel lag een grote lap linnen: de lijkwade, bedoeld voor moeder en kind. Ze staarde even naar haar opdracht. Daarna pakte ze een donkerblauw garen. Met fijne steekjes borduurde ze een patroon langs de randen, vlinders en toortsen, om hun reis naar het hiernamaals te verlichten.

Ze was nog jong toen haar eerste man overleed. Hij was een wever, net als haar vader en moeder. Het huwelijk was verstandig: ze was opgegroeid met spintol en weefgetouw en kon patronen maken die zo ingewikkeld waren dat ze hen maar moeilijk kon uitleggen aan anderen. Ze kon het garen zonder enige moeite laten doen wat ze wilde. Toen haar vader haar voorstelde aan een vakman uit een dorp niet ver van huis, was het huwelijk snel beklonken.

Hun samenzijn was te kort om ongelukkig te zijn. Hij stierf in hun tweede huwelijksjaar. Ik wist niet veel van hem, alleen dat

ze het huis van hem erfde, aangezien hij geen mannelijke bloedverwanten had. En met het huis ook de schulden die hij voor hun huwelijk had opgebouwd.

Mijn moeder was er de vrouw niet naar om stil te blijven zitten. Ze zorgde ervoor dat ze de marskramer elke maand een nieuwe lap fijngeweven stof kon verkopen. Haar talent bleef niet onopgemerkt en ze kreeg een betrekking op het kasteel, waar dingen eindeloos gemaakt, vermaakt of verfraaid moesten worden. En omdat ze niet alleen vaardig was, maar ook erg mooi, begon daar haar verhouding met mijn vader, de heer van het kasteel.

Ik zag maar weinig van de liefde tussen mijn ouders – misschien dat ik die daarom zo slecht begreep. Ik wist dat mijn moeder van mijn vader hield en ik vermoedde dat dat andersom ook zo was. In de nachten dat hij bij haar was hoorde ik hem regelmatig lachen, iets wat niet bij hem paste. Soms toonde hij opmerkelijk veel interesse in Gilis en mij. Ik vatte het op als een spel: we speelden dat hij bij ons woonde, onze vader was en in de ochtend niet zou vertrekken. In ons huis kon hij iemand anders zijn dan op het kasteel en ik denk dat dat gefingeerde leven deel was van mijn moeders aantrekkingskracht, al bleef ze mooi.

De kasteelvrouwe had nooit veel aandacht aan me geschonken. Ik wist dat ze streng was en toezag op goed werk, en dat ze me waardeerde vanwege mijn bedrevenheid met de spintol, net zoals ze mijn moeder waardeerde om haar talenten. Vrouwe Catharina en zij hadden een vreemde verstandhouding. Ze waren beleefd tegen elkaar, al waren hun ontmoetingen spaarzaam.

De rust in de spinzaal werd verstoord door Maria, die binnenkwam met een mand vol wol. Ze zwaaide naar me en ging naast me zitten, haar knieën onder zich gevouwen.

'Het is zo stil hier!' zei ze, net iets te hard, terwijl ze haar spintol pakte. Stilte was niet haar sterkste kwaliteit, misschien omdat ze acht broers en zussen had. Zij waren ook de reden dat ze met enige regelmaat in de spinzaal te vinden was: ze kon alleen komen spinnen als er voldoende handen waren op haar

ouders' boerderij. Ze nam de wol mee die het kasteel van haar vader afnam en samen kaardden en sponnen we die.

Ik maakte het begin van haar draad voor haar en gaf haar de spintol weer terug.

'Een verschrikkelijk verlies,' mompelde Maria, 'maar heb je gezien wie er allemaal in de grote zaal verzameld zijn? Er wordt gezegd dat zelfs de graaf van Zutphen een gezant heeft gestuurd. Volgens Willem is dat om de heer aan te sporen snel opnieuw te trouwen. Voor de graaf is het gunstig om een bondgenoot te hebben.'

'Ze ligt nog niet eens in de grond,' fluisterde ik, met een schuin oog op Aleida, die de spinkamer binnenkwam. 'Ik geloof niet dat dit iets is waar we over moeten praten.'

'Ben je niet bezorgd om wat er gaat komen?' Maria boog zich naar me toe. 'Er komt waarschijnlijk een nieuwe kasteelvrouwe. Ik weet dat het te vroeg is om daaraan te denken. Maar als ik mijn broers moet geloven is dat moment minder ver dan je denkt.'

'Ik heb eraan gedacht,' zei ik, terwijl ik de draad door mijn handen leidde.

'Wat als jullie daardoor problemen krijgen?' zei Maria zachtjes. Ik voelde haar indringende blik, maar hield mijn aandacht bij het tempo van mijn tol en mijn handen. Gelijkmatig werken, dat was het belangrijkst.

'Het heeft geen zin daar nu al aan te denken,' zei ik. 'Wat er ook gebeurt, het ligt buiten onze macht.'

'Ik weet dat je je zorgen maakt,' zei Maria. 'Maar als je er niet over wilt praten, zal ik er niet over doorgaan.'

Ik glimlachte. Ergens haar mond over houden kostte Maria bijna bovenmenselijke kracht.

Maria was het enige meisje uit het dorp dat uit zichzelf tegen me begon te praten, misschien omdat we samenwerkten, of misschien omdat ze met iedereen praatte. In het begin dacht ik dat ze er wel mee op zou houden: ik was verlegen en soms kwamen de antwoorden die ik haar wilde geven niet goed uit mijn mond.

Mijn gedachten waren zonneklaar, en toch weigerde mijn tong dienst. Ik struikelde over de eenvoudigste klanken wanneer ik niet tegen Gilis of mijn moeder sprak, en daarom sprak ik liever niet. Maar Maria luisterde geduldig tot ik uitgepraat was. Ze vond het niet erg dat ik stil en teruggetrokken was. Daardoor werd mijn gestamel minder, tot we onafgebroken met elkaar konden kletsen.

'Er is altijd behoefte aan handen op de boerderij, als je op het kasteel niet meer terechtkan.' Ze boog zich verder naar me toe, waardoor ze niet oplette en haar draad brak. Mopperend maakte ze een nieuwe streng aan de oude vast. Ze was ongeduldig met haar spindel, waardoor haar garen nogal eens in dikte varieerde. Het hielp wanneer ik zong en haar de maat aangaf.

'Dat aanbod kan ik niet aannemen, dat weet je,' zei ik.

'Het is geen medelijden,' zei Maria. 'Er is altijd wat te doen. Willem had laatst de kippen niet op stok gedaan. We hebben een halve ochtend gezocht tot we de laatste uit de boom hadden geplukt. Zelfs als er geen werk zou zijn, veroorzaakt hij nog werk.'

'Meisjes, wat is dat voor gefluister?' Aleida verhief haar stem. 'Zing liever een lied om de overledenen te eren als je je tong niet stil kan houden, en houd anders je mond.' De lijntjes in haar gezicht trokken samen terwijl ze haar lippen op elkaar perste.

Ik draaide aan de tol en zette het eerste afscheidslied in dat in me opkwam: 'O zwakke, onveilige, broze mens, een snee van glas is je natuur. Waar vind je op aarde een creatuur, dat bestand is tegen de dood die komen moet?'

Maria viel me bij, en de wevende vrouwen, en Aleida. Ook mijn moeders lippen bewogen mee, terwijl ze kleine steekjes maakte in de lijkwade.

2

Elena

Fasna, 1107

We liepen langs het open graf voor we de kerk binnengingen. Binnen rook het naar wierook en kruidige wijn. Die laatste geur hing ook in het kasteel: het was het mengsel van wijn en mirre dat gebruikt werd om het lichaam te balsemen. De wake had zeven dagen geduurd. Zeven dagen waarin het kasteel gevuld werd met ridders en edelen, die de grote hal vulden met hun gefluister, en, na meer drank, met gelach en gezang.

Nu zaten ze voor in de banken van de kerk en flankeerden heer Henric. Mijn moeder kneep in mijn hand toen ze zag dat ik naar hem keek. Ik wist dat ze zich zorgen maakte, al wist ik niet of haar zorgen dezelfde waren als de mijne. Sinds het gesprek met Maria had ik de vraag wat er met ons ging gebeuren nog niet uit mijn gedachten kunnen bannen.

Pater Johannes begon de mis. Ik concentreerde me op het verdriet om de vrouwe en haar zoon. Dat kon ik alleen maar doen door me in te beelden dat ik mijn moeder en Gilis zou verliezen. Ik zou ontroostbaar zijn. Dat gevoel probeerde ik vast te houden, maar de tranen die om Gilis en mijn moeder in mijn ogen opwelden brachten mijn gedachten onvermijdelijk terug naar dezelfde vraag: wat zou er straks met ons gebeuren?

Ik hield mijn ogen op de lijkwade, die bij het altaar was geplaatst. Ik was zo vastbesloten me niet meer te laten afleiden dat ik schrok toen het moment kwam om het lichaam in het graf te leggen. We liepen achter de rest van de parochie aan naar buiten. De vrouwe en mijn halfbroertje werden naast de andere doodgeboren kinderen te ruste gelegd. Het was koud. De wind blies door mijn mantel. Het zou nu snel winter zijn.

‘Mag ik bij pater Johannes blijven?’ vroeg Gilis.

‘Alleen als hij het goed vindt,’ zei mijn moeder. ‘Je mag hem niet lastigvallen tijdens zijn werk.’ Eigenlijk had Gilis vandaag geen les bij de pater, en dat betekende dat hij klusjes moest doen op het kasteel terwijl wij in de spinkamer bezig waren. Sneller dan behoorlijk was liep Gilis op de pater af, die luisterde en knikte. Gilis rende naar ons terug over de begraafplaats. Pater Johannes liep hem glimlachend achterna.

‘Het mag,’ zei Gilis. ‘Ik moet toch leren om de inventaris op te schrijven voor de wintervoorraad. En ik ben een stuk beter in lezen en schrijven dan in het vlechten van manden.’

‘Alleen als hij u geen last bezorgt,’ zei mijn moeder tegen de pater.

Johannes schudde zijn hoofd. ‘Gilis is goed gezelschap.’

‘U bent de enige die geduld heeft met zijn vragen,’ zei ik.

‘Zijn de vrouwe en het kind gedoopt? En zijn ze dan nu in de hemel of in het vagevuur?’ vroeg Gilis, alsof hij deze kans had afgewacht. ‘En als een kind sterft voordat het geboren is, kan het niet gedoopt worden. Moet het dan ook eerst gereinigd worden van zonden?’

Pater Johannes legde een hand op Gilis’ hoofd. ‘Hoewel God zich bindt aan de sacramenten, betekent dit niet dat hij eraan gebonden is.’

‘Wat bedoelt u daarmee?’

Ze liepen terug naar de kerk, de pater licht gebogen terwijl Gilis aanhoudend vragen stelde. Ze zagen eruit als vader en zoon.

De grote hal gonsde van het geluid. De meeste heren die bij de begrafenis aanwezig waren geweest, begonnen met drinken. Nu de wake voorbij was, kon er weer over het leven gepraat worden – niets zo goed als de dood om de levenslust aan te wakkeren.

Ik volgde mijn moeder door de hal, naar de wenteltrap achter in de zaal die naar de spinkamer leidde. Afgezien van de keukens waren dit de enige gedeeltes van het kasteel die ik kende. Ik wist

dat er meer ruimtes waren: de privévertrekken van heer Henric, een wapenkamer, een voorraadkamer, de torens en de kapel. Toen ik kleiner was vond ik het onmogelijk me voor te stellen dat het kasteel groter was dan de grote hal. De zaal was lang en indrukwekkend: we moesten vijf stenen pilaren langs voor we eindelijk bij het einde waren. In het midden was een grote haard, waar nu de meeste mannen rond verzameld waren, al zaten er ook een aantal groepen op de brede vensterbanken voor de ramen. Aan de muren hingen wapenschilden en wandkleden, en het plafond was beschilderd met herten, everzwijnen en vossen die werden bejaagd. Het einde van de hal had een verhoging, waar heer Henric plaatsnam als hij zijn audiëntie hield en waar zijn jachthonden zich lui op uitstrekten. Het rook er naar de lavendel die Aleida over de vloer had laten uitstampen, om de geur van de gasten die rondom de haard sliepen te verdrijven. Dat er veel meer vertrekken in het kasteel waren die zo mogelijk nog rijker gedecoreerd waren, kon ik me nog steeds maar moeilijk voorstellen.

Het gefluister van de afgelopen dagen was verdwenen, maar ik hoefde niet te luisteren om te weten waar de gesprekken over gingen. Maria had gelijk: de mannen waren niet alleen gekomen om hun laatste respect te betuigen aan vrouwe Catharina. In de spinzaal vertelden de vrouwen geruchten over een opstand, over strijd in het noorden. Met de winter op komst was een veldslag nog niet aanstaande, maar het was goed mogelijk dat de troepen in het voorjaar ten strijde moesten trekken – voor een mij onbekende graaf, tegen een mij onbekende vijand. De strijd bereikte ons vrijwel nooit. We waren beschermd door dichte bossen en slechte wegen en daarom dacht ik meestal niet veel over oorlogen na. Maar nu zou mijn vader weggaan. En voor zijn vertrek zou er een nieuwe kasteelvrouwe komen.

Heer Henric stond bij de haard. Het vuur gaf zijn baard een gouden gloed. Zijn wangen waren roder dan anders, van de drank en de warmte. Hij keek eerst naar mijn moeder, daarna naar mij.

‘Elena!’ riep mijn vader. Hij keek me recht aan. De geluiden om ons heen verstomden.

‘Kom,’ zei hij. Hij gebaarde naar de ruimte rond de haard. Ik durfde me niet te bewegen, met de blikken van de vreemde edelen op me gericht. Een paar van hen keken me fronsend aan, onzeker wat ze moesten denken van dit bastaardkind. Andere blikken waren vriendelijker, nieuwsgierig naar wat er zou komen.

Mijn moeder gaf me een zacht duwtje in mijn zij. Ik stapte naar voren.

‘Ik hoorde laatst een afscheidslied uit de spinkamer,’ zei heer Henric. ‘Zing het voor ons.’

Ik opende mijn mond en sloot hem weer. Als ik zong, kwamen de woorden moeiteloos uit mijn mond. Ik zong in de spinkamer en in de kerk, soms samen en soms alleen. De schunnige liedjes die Maria van haar broers leerde zong ik om Gilis aan het lachen te maken. Het prettige aan liederen was dat de woorden me al werden gegeven: ik hoefde niet na te denken over hoe ik ze uit moest spreken. Ik hoefde ze alleen te onthouden en in de juiste melodie uit te voeren. Maar het idee om te zingen terwijl iedereen naar me keek, zorgde ervoor dat de woorden in mijn keel bleven steken. Het was als een draad spinnen wanneer Aleida naar mijn vingers keek: gedoemd te mislukken.

Mijn vader legde zijn hand op mijn schouder. Zijn blik verzachtte. ‘Alsjeblieft,’ zei hij. ‘Ik zou het graag horen.’

Ik haalde diep adem. Een lied was het minste wat ik kon bieden.

De woorden kwamen eerst weifelend uit mijn mond. Ik sloot mijn ogen en probeerde niet te denken aan de anderen in de zaal. Ik zong alleen voor mijn vader. De cadans van de zinnen nam mijn gedachten over: ‘Nimmermeer zal ik je zien en mijn hart bloedt. Laat ieder die samen met je vrolijk was nu treuren. Ik zal je beklagen, mijn rouw dragen, alle dagen. En van je spreken, tot ook ik sterven moet.’

Toen ik uitgezongen was, bleef het stil in de zaal. Heer Henric

keek naar me, zijn ogen waren vochtig. 'Dank je,' zei hij zacht. Daarna hief hij zijn pul en zei hij: 'We drinken op de doden, en we drinken op het leven!'

Er klonk een bulderende instemming van de heren die hun pul hieven.

Mijn moeder gaf een kneepje in mijn hand terwijl we de grote zaal doorkruisten – de zaal had me niet eerder zo oneindig lang geleken. Op het moment dat ik eindelijk mijn spintol bereikte, was ik buiten adem en uitgelaten. Ik had iets gedaan waarvan ik niet dacht dat ik het kon en mijn vader had me bedankt.

De roes bleef nog dagenlang hangen, terwijl de ridders en edelen langzamerhand vertrokken en het kasteel zijn oude ritme hervond. De gezant van de graaf was een van de laatsten die ging en het werd me duidelijk dat mijn vader met hem mee zou gaan. Toen hij uitreed, stond ik met de rest van zijn gevolg op de binnenplaats. Terwijl hij te paard steeg, stak ik aarzelend mijn hand op. Hij groette terug en glimlachte. Misschien was onze toekomst niet zo ongewis als ik dacht.